

1. Прочитај текст о игри шах. Одреди **главну сврху** наведеног текста.

У V веку у Индији настала је посебна врста игре на дрвеној плочи – чатуранга, што значи четвороделни. Чатуранга је, као далеки предак данашњег шаха, била војна игра заснована на саставу тадашње индијске војске, коју су сачињавала четири рода: пешадија, коњица, слоновима и борна кола, а у средини су се налазили раџа и његов саветник (данашњи краљ и краљица). Игру су у VI веку прихватили Персијанци, а од њих су је, освајањем Ирана у VII веку, преузели Арапи, међу којима је и током наредна два века била веома популарна. Крајем VIII века калиф Харун-ал Рашид послао је на поклон француском владару Карлу Великом шах од слонове кости. У Европи је шах усавршен увођењем рокаде и повећањем улоге краљице и ловца. У XVIII веку француски шаховски мајстор Филидор својим делом *Анализа шаховске игре* поставио је темеље савременој шаховској теорији.

Главна сврха наведеног текста јесте да:

- а) објасни порекло данашње игре шах;
- б) истакне да је шах био усавршен у Европи;
- в) прикаже дело *Анализа шаховске игре*;
- г) опише састав некадашње индијске војске.

Заокружи слово испред тачног одговора.

2. Прочитај одломак из књиге *Реци иде је...* Симона и Жоржа Монлаија. Из одломка је издвојено неколико реченица. Одреди која се од наведених реченица може изоставити а да се притом не промени основни смисао одломка.

Делфини нису рибе, већ сисари који припадају роду малих китова. Одлични су пливачи, па се у води крећу необично брзо и с великом лакоћом. Ту вештину припитомљени делфини често показују у аква-парковима. Ваздух удишу плућима, па зато морају с времена на време да изроне на површину. Дугачки су метар до метар и по, али могу да достигну дужину и до четири метра. Радије бораве у топлим морима. Изузетак је једна врста – мали мрки делфин, који залази у хладне воде.

Заокружи слово испред реченице која се може изоставити а да се притом не промени основни смисао одломка.

- а) Одлични су пливачи, па се у води крећу необично брзо и с великом лакоћом.
- б) Ту вештину припитомљени делфини често показују у аква-парковима.
- в) Ваздух удишу плућима, па зато морају с времена на време да изроне на површину.
- г) Изузетак је једна врста – мали мрки делфин, који залази у хладне воде.

3. Прочитај текст о слици *Мона Лиза* Леонарда да Винчија. Из текста је издвојено неколико реченица. Одреди у којој је од наведених реченица изнет **коментар** аутора текста.

Слика *Мона Лиза* чувено је дело ренесансног сликара Леонарда да Винчија. На слици је представљен портрет жене иза које се назире планински пејзаж. Нагађања у вези са идентитетом особе која је била Леонардов модел још увек трају. По мишљењу једних, реч је о Лизи дел Ђокондо, супрузи фирентинског трговца свилом, док други сматрају да је то уметникова мајка. Постоји и претпоставка да је чувени сликар у лику жене представио самог себе. Поуздан одговор на питање ко је тајанствена жена на слици још увек није дат. Ко је била та жена загонетног осмеха – можда и није толико важно. Слика је због своје уметничке вредности заузела посебно место у историји уметности.

Заокружи слово испред реченице у којој је изнет коментар аутора текста.

- а) Нагађања у вези са идентитетом особе која је била Леонардов модел још увек трају.
- б) Постоји и претпоставка да је чувени сликар у лику жене представио самог себе.
- в) Поуздан одговор на питање ко је тајанствена жена на слици још увек није дат.
- г) Ко је била та жена загонетног осмеха – можда и није толико важно.

4. Прочитај одломке из текста о животу у средњовековном Котору у време куге. У једном од одломака постоји **аргумент** (доказ) за тврдњу да нису сви грађани имали једнаке могућности у борби с кугом. Заокружи слово испред тог одломка.

- а) Медицинска пракса у средњовековном Котору била је добро развијена. Лекари су били школовани на чувеним медицинским факултетима у Италији. Плаћала их је градска управа. Лечили су и богате и сиромашне становнике. Међутим, у борби с кугом медицинско знање није било довољно. Куга се није обазирала ни на знање, нити на богатство.
- б) Болести су углавном биле преношене преко робе која је имућним грађанима, трговцима и занатлијама стизала из крајева у којима је владала зараза. У време епидемије куге становници су у страху обављали уобичајене послове, посебно оне који су подразумевали близак контакт с људима.
- в) Вођени ужасним страхом, становници су покушавали да се изолирају од заражених и тако преживе. Имућни грађани су напуштали Котор, повлачили се у своје виле или се укрцавали на бродове. У изгледу вила и опреме бродова осећао се утицај италијанског духа, који је полако освајао приморске градове.
- г) Страх од смрти довео је до тога да су многи желели да напишу тестамент како би били сигурни да ће оно што су стекли остати у рукама њихове породице. Међутим, сведоке који би се потписали на тестамент није било лако наћи јер су се многи плашили да ће се заразити преко папира уколико га је додирнуо оболели.

5. Прочитај одломак из дела *Животи и њихови кључници* Доситеја Обрадовића. Од понуђених речи испод одломка подвуци **кључну реч**.

Стара је басна, но добра, да истина, будући нага и хотећи да и друге свлачи и да их наге, такове какви су, показује, видећи да је зато људи добровољно не трпе, но да на њу мрзе, побегла је и сакрила се у један бунар. Зато ко жели к њој доћи ваља да свуче са себе сва своја мудрованија, јер иначе неће бити примљен.

басна бунар истина људи мудрованија

6. Заокружи слово испред реченице у којој је подвучена реч написана **неправилно**.

- а) Морам направити некакав план.
 б) Незнам колико је тачно сати.
 в) Непознат ми је текст који читам.
 г) Увек неспретно хода улицом.
 д) Тај задатак није нимало лак.
 љ) Спрема се јако невреме.

7. Заокружи слово испред реченице у којој су **све речи** написане према правилу о писању великог почетног слова.

- а) Тим астронома из Немачке и велике Британије уочио је нову планету, која је од земље удаљена 44 светлосне године.
 б) Андре Бретон, француски песник, основао је Надреалистички покрет у Паризу после првог светског рата.
 в) У току три века, од краја Пелопонеског рата до Римског освајања, грчка архитектура је врло мало напредовала.
 г) Године 480. пре н. е., мало пре него што су поражени, Персијанци су уништили храм и статуе на Акропољу, светом брегу изнад Атине.

8. Подвуци у сваком пару реч која је написана правилно.

олимпијски – олимписки
 освојити – освоити
 оријентација – оријентација
 триумф – тријумф
 шампион – шампијон

9. Заокружи слово испред реченице у којој су **све запете** употребљене правилно.
- а) Мој дјед Раде, плашио се разних животиња (змија, даждевњака и риба), а зазирао је и од многих справа и машина.
- б) Својим јединственим рукописом, Бранко Ћопић је исписао, мноштво збирки приповедака, песама, романа и комедија.
- в) А кад је везир примио „прве људе”, и кад су га видели и чули, то је за већину било, ново изненађење.
- г) У откривању дечје психе, у чему су руски писци ненадмашиво дубоки, Андрић је показао изузетан дар, који га је сврстао у најбоље сликаре дечјег живота.

10. Заокружи слово испред реченице у којој је подвучени део написан правилно.

- а) Рано изјутра полазимо на излет.
- б) Воћњак је најлепши ујесен.
- в) Одјутрос веје, па се све забелело.
- г) Сјесени, кад почну ветрови, паркови опусте.

11. Ако је наведена тврдња **тачна**, заокружи Т, ако је **нетачна**, заокружи Н.

Тврдња	Тачно	Нетачно
Српскословенски језик је српска редакција рускословенског језика.	Т	Н
Душанов законик је написан у XIII веку.	Т	Н
Српскословенски језик био је у употреби од XII до XVIII века.	Т	Н
Глагољица је прво словенско писмо.	Т	Н

12. Заокружи слово испред реченице у којој подвучени глагол има исправан облик.

- а) Чим легнем и заспем, сањам лепе сневе.
- б) Осетим срећу кад се попењем на врх куле.
- в) Довезени су и постављени нови кошеви.
- г) Залагајући се, постижемо бољи успех.

- 13. А)** Повежи линијом сваки издвојени реченични члан с називом службе коју има у наведеној реченици. Назив једне службе је сувишан.

На Београдском сајму књига *школски дан* је донео велику гужву.

1. на Београдском сајму књига	а) субјекат
2. <i>школски дан</i>	б) предикат
3. је донео	в) прави објекат
4. велику гужву	г) прилошка одредба за време
	д) прилошка одредба за место

- Б)** Заокружи слово испред назива службе коју у наведеној реченици има подвучена синтагма.

Путујући кроз равницу, нашли смо се крај житних поља.

- а) предикат
 б) апозиција
 в) објекат
 г) прилошка одредба

- 14.** Повежи линијом сваку издвојену реч из наведене реченице с називом гласовне промене која је у њој извршена. Назив једне гласовне промене је сувишан.

Хтео сам да напишем кратку причу о нашој дружини.

1. хтео	а) палатализација
2. напишем	б) непостојано <i>a</i>
3. кратку	в) једначење сугласника по месту изговора (творбе)
4. дружини	г) прелазак (промена) <i>л</i> у <i>o</i>
	д) јотовање

15. Из наведене реченице препиши у табелу две **придевске заменице**. За сваку од њих одреди врсту којој припада, род и падеж у тој реченици.

Она је на тавану куће пронашла писма и у њима је открила толике тајне о прошлости своје породице.

Придевска заменица	Врста придевске заменице	Род	Падеж

16. Прочитај одломке из Андрићеве приповетке *Панорама* и Стендаловог романа *Црвено и црно*. Испод сваког одломка наведено је неколико облика казивања. Подвучи облик казивања који препознајеш у том одломку.

1.

Ту се на широким тезгама или на каменим степеништима продаје цвеће, само цвеће. Нарочито падају у очи велики бели и шарени сунцобрани и под њима продавачице, лепе и насмејане, са живахним покретима.

нарација дескрипција дијалог монолог

2.

Ми имамо кума, Благоја бакалина. Ранијих година, док сам ишао у основну школу, та бакалска радња била је за мене права страст. За време школског распуста одлазио сам сваког дана у његову радњу; ту сам стајао по страни и дуго гледао како се купује и продаје.

нарација дескрипција дијалог монолог

3.

С друге стране, њена писма!... они могу помислити да их имам при себи. Могли би ме изненадити у њеној соби па ми их одузети. Имаћу да се носим с двојицом, тројицом или четворицом, шта знам ја? Но где да траже те људе? Где ће у Паризу да нађу поверљиве слуге? Та они се боје суда... Доврага! Кејлиси, Кроазној, Лизи ће се и сами латити тог посла. Може да их намами овај моменат и блесав изглед који ћу имати кад ме опколе.

нарација дескрипција дијалог монолог

17. Прочитај одломак из драме *Вишњик* Антона Павловича Чехова. Одреди где се дешава радња у наведеном одломку.

Свиће, скоро ће се родити сунце. Већ је мај, али је у вртју хладно, јунијарњи мраз.

ЛОПАХИН: Дошао је воз, хвала богу. Колико је сати?

ДУЊАША: Скоро ће два. Већ је свануло.

ЛОПАХИН: Колико је закаснио воз? Најмање два сата. (*Зева и њрошеже се.*) И ја сам красан, баш сам испао будала! Намерно сам дошао овамо да их дочекам на станици и ето – успавао сам се... Заспао сам седећи. Баш ми је криво... Што ме ти ниси пробудила?

ДУЊАША: Мислила сам да сте отишли. (*Ослушкује.*) Чини ми се да долазе.

ЛОПАХИН (*Ослушкује.*): Не... Док подигну пртљаг... док ово, док оно... (*Пауза.*) Љубов Андрејевна је проживела у иностранству пет година, не знам каква је сад... Она је добра душа. Приступачна, једноставна. Сећам се кад сам био дечак од својих петнаест година... мој покојни отац – он је онда држао бакалницу у селу [...] Ми смо онда заједно дошли неким послом овамо [...] Љубов Андрејевна, сећам се, још сасвим млада, тако мршава, одведе ме умиваонику у дечјој соби, ево овој истој. „Не плачи – вели – сељачићу, проћи ће...” (*Пауза.*) Сељачић... Отац ми је, истина, био сељак, ја сам, ето, у белом прслуку и жутим ципелама. Нашла се свиња у чем није била... Само што сам богат, имам пуно пара, али ако човек добро погледа и промисли, онда сам прави геак... (*Прелистава књију.*) Ето, читао сам ову књигу. Ништа нисам разумео. Читао сам и заспао.

ДУЊАША: И пси целе ноћи нису спавали, осећају да им газде долазе.

ЛОПАХИН: Што си ти, Дуњаша, тако...

ДУЊАША: Дрхте ми руке. Пашћу у несвест.

ЛОПАХИН: Много си се профинила, Дуњаша. И облачиш се као госпођица и правиш фризуру. Не ваља тако. Треба да знаш шта си и ко си.

Улази Епиходов с букетом; он је у варошком оделу и сјајно изланицим чизмама, које јако шкрије; букет му испада из руке.

ЕПИХОДОВ (*Диге букет.*): Ево, Дуњаша, послао је баштован, каже да се метне у трпезарију.

Место радње у наведеном одломку јесте:

- а) железничка станица;
- б) дечја соба;
- в) трпезарија;
- г) врт Љубов Андрејевне.

Заокружи слово испред тачног одговора.

18. А) Прочитај одломак из комедије *Избирачица* Косте Трифковића.

Одреди која јунакиња или јунак у свом говору користи **хиперболу** и **поређење**.

МАЛЧИКА (*ћред оїледалом*): Стоји ли ми добро ова хаљина?

СОКОЛОВИЋ: Красно, дете моје, као да је саливено!

ЈЕЦА: Изгледаш у њој као од шећера, 'рано моја! Могла би се и краљица пред тобом постидити!

МАЛЧИКА: То није истина, мени плаветна боја не стоји добро!

СОКОЛОВИЋ: Али, дете моје...

МАЛЧИКА: Ту нема али... Ја ваљда најбоље знам!

ЈЕЦА: Малчика има право да јој плаветна боја не стоји добро.

СОКОЛОВИЋ: Тако!... Ја нисам знао... Мислио сам ко...

МАЛЧИКА: О, није баш ни тако...

Заокружи слово испред имена јунакиње или јунака који у свом говору користи хиперболу и поређење.

- а) Малчика
- б) Соколовић
- в) Јеца

Б) Прочитај одломак из путописа *Далмајински филм* Тодора Манојловића. Одреди која је стилска фигура употребљена у подвученом делу одломка.

У тој атмосфери и таквој средини осетили смо и ми пуну чар блажене скитачке опуштености, готово изгубљености. Усред једне истовремено величанствене и умиљате природе – јер море, то жустро и ћудљиво чудовиште, било је овог пута просто, умиљато и мазно, као нека заљубљена плавоока богиња мора – осетили смо опојни дах авантуре, који тако неизмерно продубљује и проширује живот.

Заокружи слово испред назива употребљене стилске фигуре.

- а) градација
- б) метафора
- в) хипербола
- г) контраст

19. Прочитај стихове из песама *Слушња*, *Вече* и *Пролећна њесма* Десанке Максимовић. У једној од песама опис природе одговара осећањима лирског субјекта. Заокружи слово испред тих стихова.

а) Мада је око мене пролеће,
и душа цвате у наду;
кроз мене се краду
слутње зле:
чега ме страх, догодиће се све
и боље.

б) Да ми је да будем само успомена,
или ливада, или на брегу стадо,
да се смирим као испод стрехе сена,
доста имах срце луталачко, младо.

Да заспим једном као стадо са брега,
као успомене мирне и беле,
да лебде крај мене сваку вечер јеле
и два три танка облакова стега.

в) Осећам вечерас, док посматрам ласте
и пупољке ране,
како срце моје полагаано расте,
ко видик у лепе насмејане дане;
како с младим биљем постаје све веће
и лако ко крило,
и како му цело једно небо среће
и пакао бола не би доста било.

- 20.** Прочитај одломак из романа *Име руже* италијанског писца Умберта Ека. Одреди ко је у одломку приповедач.

Прешавши још један комад пута, зачули смо неки жагор и ускоро се иза једне окуке појавила узбуђена групица монаха и слугу. Један од њих, чим нас је угледао, приђе и прозбори веома углађено: „Добро нам дошао, господару”, рече, „и не чудите се што слутим ко сте – јавили су нам да ћете нас посетити. Ја сам Ремигије из Варагине, манастирски економ. Ако сте ви, као што мислим, брат Вилијем из Баскервила, ваља нам обавестити Опата.” Потом, обраћајући се једном од својих пратилаца, нареди: „Ти се врати горе да јавиш како ће наш посетилац убрзо ући у утврђење!”

„Захваљујем вам, господине економе”, одврати срдачно мој учитељ, „и још више ценим вашу љубазност због тога што сте, да бисте ми пожелели добродошлицу, прекинули потеру. Али не бојте се, коњ је прошао овуда и упутио се овом стазом надесно. Неће моћи далеко да оде зато што ће, кад стигне до буњишта, морати да се заустави. Сувише је паметан да би се тек тако сјурио низ стрмину.”

„Када сте га видели?”, упита економ.

„Уопште га нисмо видели, није ли тако, Адсо?”, рече Вилијем, са осмехом се окрећући ка мени. „Али ако тражите Брунела, та животиња не може бити нигде другде до тамо где сам вам рекао да је.”

У наведеном одломку приповедач је:

- а) Еко;
- б) Ремигије;
- в) Вилијем;
- г) Опат;
- д) Адсо.

Заокружи слово испред тачног одговора.